

**UNIVERZA V MARIBORU
PRAVNA FAKULTETA**

TATJANA LANDEKER

**VKLJUČENOST GIBALNO OVIRANIH
UČENCEV V OSNOVNO ŠOLO**

Diplomsko delo

MARIBOR, 2016

UNIVERZA V MARIBORU
PRAVNA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**VKLJUČENOST GIBALNO OVIRANIH
UČENCEV V OSNOVNO ŠOLO**

Študentka: Tatjana Landeker
Študijski program: UNI-PRAVO
Študijska smer: Družinsko pravo
Mentor: izr. prof. dr. Suzana Kraljić
Vpisna številka: 71080403

MARIBOR, september 2016

Zahvala

*Zahvaljujem se svoji mentorici dr.
Suzani Kraljić za sprejem mentorstva
ter vso strokovno pomoč in nasvete
pri nastajanju diplomskega dela.*

*Hvala tudi mojemu zlatemu sinu
Tilnu za potrpežljivost...*

KAZALO

KAZALO.....	
SUMMARY	
1. UVOD.....	1
1.1. Opredelitev teme.....	1
1.2. Cilji in teze diplomskega dela.....	2
1.3. Predpostavke in omejitve	2
1.4. Predvidene metode dela	2
2. GIBALNA OVIRANOST.....	3
2.1. Otroci s posebnimi potrebami	7
2.2. Usmerjanje v programe vzgoje in izobraževanja	9
2.3. Cilji vzgoje in izobraževanja za gibalno ovirane otroke.....	13
2.4. Program vzgoje in izobraževanja za gibalno ovirane otroke	15
3. INKLUZIJA OZIROMA INTEGRACIJA VKLJUČEVANJA OTROK V ŠOLSKA OKOLJA .	16
3.1. Pomen inkluzije	17
3.2. Pomen integracije	19
4. VLOGA IN NALOGE ŠOL IN ZAVODOV ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI.....	21
5. GIBALNO OVIRANI UČENCI V ŠOLI	23
5.1. Prilagoditve za gibalno ovirane učence	25
5.2. Prilagoditve pri pouku.....	27
5.3. Prilagoditve učnih metod in strategij	29
5.4. Prilagoditve v okolju	31
5.5. Prilagoditve s področja vedenja in čustvovanja	31
5.6. Vloga spremljevalca gibalno oviranega učenca	33
6. ZAKLJUČEK	35
7. LITERATURA IN VIRI	38
7.1. Literatura.....	38
7.2. Spletni viri.....	39
7.3. Pravni viri.....	41

POVZETEK

Diplomsko delo predstavi izhodišča za vključenost gibalno oviranih učencev v osnovno šolo.

Gibalna oviranost je lahko velika ali pa tudi ne, ovira za obiskovanje osnovne šole. Pri obravnavanju gibalno oviranega učenca je potrebno vključiti vrsto strokovnjakov iz področja zdravstva, psihologije, specialne pedagogike, sociale in drugih, ki nato presodijo, kakšna je najbolj primerna oblika za izobraževanje. Izda se odločba o usmerjanju. Podlaga za usmeritev je Zakon o usmerjanju otroka s posebnimi potrebami. Ta določa, da so lahko gibalno ovirani učenci vključeni v programe s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo, v prilagojene programe z enakovrednim izobrazbenim standardom, v prilagojene programe z nižjim izobrazbenim standardom, v posebne programe in v vzgojne programe.

Bistvo inkluzije je občutek pripadnosti. Tega ne more zagotoviti nobena odločba. Za vključevanje gibalno oviranih učencev v vzgojno izobraževalni program je pomembno imeti tudi znanje o diagnozah, razvojnih značilnostih, posebnostih ter zmožnostih teh učencev.

Gibalno oviranih učencev je v osnovni šoli vsako leto več, kar predstavlja za učitelje velik izziv. Učitelj je nosilec procesa integracije in zato mora pridobivati dodatna znanja, v pomoč pa mora imeti specialnega pedagoga, izven razreda pa strokovno podporo.

Pomembno pri vključevanju gibalno oviranih učencev je, da pridobivajo znanje, ki ga potrebujejo za nadaljnje izobraževanje in delovanje v družbi.

Ključne besede: gibalno ovirani učenec, vključevanje v šolo, inkluzija, integracija, izobraževanje.

SUMMARY

The dissertation presents a platform for integration of physically handicapped pupils in elementary school.

Physical handicap can be big or not, obstacle to attending primary school. When dealing with Physical handicapped pupil it is necessary to include a range of experts from the fields of health, psychology, special education, social services and others, who will then decide what is the most appropriate form of education. Issue a decision on directing. The basis is the Placement of Children with Special Needs Act. This Act provides that physically handicapped pupils can be involved in programs with adjusted implementation and additional professional assistance, in tailored programs with equivalent educational standard, in tailored programs with lower educational standards, in specific programs and in educational programs.

The essence of inclusion is sense of belonging. This can not be ensured by any decision. For the integration of physically handicapped pupils into the educational program it is also important to have knowledge about the diagnosis, developmental characteristics, special features and abilities of this pupils.

Physically handicapped pupils in elementary school every year increases, which represents a major challenge for the teachers. The teacher is the holder of the integration process and therefore must acquire additional knowledge, with a support of a special teacher and a professional support out of class.

It is important in the integration of physically handicapped pupils to acquire the knowledge they need for further education and work in society.

Keywords: physically handicapped student involvement in school, inclusion, integration, education.

1. UVOD

1.1. Opredelitev teme

Gibalna oviranost ima obsežen pomen. Pri posamezniku se pojavi v raznih oblikah, njenih razlogov za nastanek pa je nešteto.

Na splošno povedano, so gibalno ovirani tisti otroci, ki imajo prirojeno ali pridobljeno telesno okvaro ali motnjo, ki se kaže v manjših možnostih pri hoji, uporabi rok ali izvajanju drugih motoričnih aktivnostih. Težave se pojavljajo na področju gibanja, mobilnosti, področju osebne nege, komunikacije, učenja in drugih življenjskih dejavnosti. Kadar je pri gibalni oviranosti posledica okvara osrednjega živčnega sistema, so potrebe teh otrok še bolj kompleksne.

Gibalna oviranost je odvisna od posameznika. Pomembno je, kaj posameznik zmore opravljati in kaj ne, kakšne pripomočke in prilagoditve potrebuje in ali je odvisen od pomoči druge osebe ali pa določene aktivnosti ne zmore opravljati.¹

V procesu vzgojno-izobraževalnega dela z gibalno oviranimi otroki oz. mladostniki je temeljni cilj za vsakega otroka oz. mladostnika doseči najvišjo stopnjo zrelosti na čustvenem, spoznavnem, socialnem in moralnem področju. Osebnostna zrelost ne izključuje težav, temveč pomeni, da je posameznik zmožen vzpostaviti realen in pozitiven odnos do okolja, ljudi in sebe, da zmore konstruktivno uravnati svoje življenje, da načrtuje cilje in se ravna v skladu z njimi ter da ima težnjo po osebnem napredku in izpopolnjevanju.²

Gibalno ovirani otroci in mladostniki ter otroci z in/ali dolgotrajnimi kroničnimi obolenji se lahko šolajo v rednih večinskih šolah, srednjih šolah in specializiranih ustanovah.

Kdo se usmerja, določa drugi člen Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1).³

---

¹http://www.cirius-kamnik.si/gibalna_oviranost, (01.08.2016) .

²http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/posebne_potrebe/programi/Gibalo_ovirani_brez_namestitve.pdf, (01.08.2016).

³Uradni list RS, št. 58/2011.

1.2. Cilji in teze diplomskega dela

V primeru diplomskega dela z naslovom Vključenost gibalno oviranih učencev v osnovno šolo so v raziskovalnem delu preučeni naslednji vidiki:

- ovire za gibalno ovirane učence,
- strokovno literaturo tega področja,
- inkluzija oziroma integracija vključevanja otrok v šolska okolja,
- vloga in naloga šol in zavodov za vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi problemi.

Glede na predhodno opredelitev problematike in upoštevajoč osnovne in glavne cilje so postavljeni sledeči tezi:

- Vključitev gibalno oviranih učencev predstavlja šolam velik izziv in terja vključevanje vseh (ravnatelja, učiteljev, staršev, sošolcev).
- Šole pristopajo k reševanju problematike z gibalno oviranimi učenci individualno, torej vsak primer gibalno oviranega učenca se obravnava glede na njegove potrebe in zmožnosti.

1.3. Predpostavke in omejitve

Pri sami nalogi pa sem omejena samo na gibalno ovirane učence, za katero sem imela na razpolago dovolj literature.

1.4. Predvidene metode dela

Pri diplomski nalogi je uporabljena metoda deskripcije . Za potrebe naloge so opisani temeljni pojmi povezani z naslovom naloge. Predstavljen je potek vzgoje in izobraževanja na podlagi lastnih izkušenj, ki sem jih pridobila pri delu z gibalno oviranim sinom.

2. GIBALNA OVIRANOST

Za nastanek gibalne oviranosti je veliko vzrokov. Najpogostejši vzrok je prizadetost centralnega ali perifernega živčnega sistema, zaradi katerega se posledice lahko odražajo na kognitivnem nivoju kot motnja govora, učenja, mišljenja, spomina, percepcije, pozornosti in/ali na področju čustvenega in socialnega funkcioniranja.⁴

Gibalna oviranost se odraža v obliki funkcionalnih in gibalnih motenj. Z vidika etiologije (vzrokov) ločimo:

- a. poškodbe gibalnega aparata (roke in noge), ki so lahko prirojene so prirojene ali pridobljene. Otroke omejujejo in ovirajo pri gibanju in rokovanju, na možnosti za vzgojo in izobraževanje pa imajo le posreden vpliv;
- b. okvaro možganov ali cerebralna paraliza. Zanje so značilni slaba mišična kontrola, spastičnost in še veliko drugih nevroloških motenj. Cerebralno paralizo povzročajo različne motnje, ki nastanejo zaradi nepravilnosti v razvoju možganov. Simptomi so zelo različni, od komaj opaznih okornosti do hude spastičnosti, ki skrivi roke in noge, otroka pa priklene na invalidski voziček. Glavne oblike cerebralne paralize se kažejo kot:
  - spastičnost, pri kateri so mišice otrdele, napete in brez moči (pojavi se pri približno 70 odstotkih otrok s cerebralno paralizo);
  - atetozna, pri kateri se mišice spontano in nehote premikajo brez normalnega nadzora (pojavi se pri približno 20 odstotkih otrok s cerebralno paralizo);

---

⁴Mednarodni znanstveni posvet : Vzgojni koncept na razpotjih sodobnosti, 2007, str. 50.

- ataksija, pri kateri prevladuje slaba koordinacija in nezanesljivi gibi (pojavi se pri približno 10 odstotkih otrok s cerebralno paralizo);
- mešano, kjer gre kombinacijo katerih koli dveh oblik, najpogosteje spastičnosti in atetoze.⁵

Cerebralno paralizo označujejo različne oblike gibalne oviranosti. Senzorika je do neke mere ohranjena, zato govorimo o delno ohromelosti oziroma parezi. Ker je vzrok za takšno stanje poškodba možganov, se takšnemu telesnemu stanju pogosto približujejo še motnje v duševnem razvoju, od najlažjih do težkih oblik. Cerebralno paralizo pogosto spremljajo različne težave in zdravstvena stanja. To so lahko različne okvare vida, sluha, prostorskega zaznavanja (nekateri otroci ne morejo dojeti prostora in ga povezati s svojim telesom), okvare govora, epilepsija in druge težave. Čeprav gre za poškodbe možganov, ti otroci razvijejo različne sposobnosti za učenje. Otroci so lahko nadpovprečno, povprečno ali podpovprečno inteligentni. Pri nekaterih se lahko pojavijo tudi motnje v duševnem razvoju, vse od najlažjih do najtežjih oblik. Pogoste so različne učne težave, ki se kažejo na različnih področjih, kot so branje, pisanje in računanje. Otroci s cerebralno paralizo se lahko vzgajajo in izobražujejo v specializiranih šolah in zavodih, kjer jim poleg ustrezne vzgoje in izobraževanja nudijo fizioterapijo, delovno terapijo, logopedsko obravnavo ter druge intervencije za ohranjanje in razvoj funkcij.⁶

- c. okvara hrbtnege mozga kot posledica različnih poškodbah. Mišice, ki so pod poškodovanim predelom, so ohromele. Ker je prekinjen živčni sistem, nastane popolna ohromelost brez motorike in brez občutenja. Ker so možgani intaktni, povzroča periferna okvara le bolj posredne težave pri vzgoji in izobraževanju.⁷

---

⁵Opara, 2005, str. 53.

⁶Opara, 2005, str. 53 in 54.

⁷Opara, 2005, str. 54.

Z vidika razvoja ter vzgoje in izobraževanja ločimo več vrst gibalne oviranosti:

- lažje gibalno ovirane otroke;
- zmerno gibalno ovirane otroke,
- težje gibalno ovirane otroke,
- težko gibalno ovirane otroke.

Lažje gibalno ovirani otroci imajo motnje gibov, ki povzročajo lažjo funkcionalno motenost. Tudi zunaj prostorov hodijo samostojno, lahko pa imajo težave pri teku in daljši hoji po neravnem terenu. Samostojni so pri vseh opravilih, razen pri tistih, ki zahtevajo dobro spretnost rok. Ne potrebujejo pripomočkov, razen pri nekaterih oblikah dela (posebna pisala, orodje, miza, stoli). Potrebujejo le manjše prilagoditve. Pri izvajanju šolskega dela ne potrebujejo fizične pomoči.⁸

Zmerno gibalno ovirani otroci imajo motnje gibov, ki povzročajo zmerno funkcionalno motenost. Sicer samostojno hodijo znotraj prostorov ali na krajše razdalje. Mogoča je uporaba pripomočkov (posebni čevlji, ortoze, bergle). Težave pa imajo pri hoji po neravnem terenu in po stopnicah, kjer so počasnejši in potrebujejo nadzor in oprijemanje. Na srednje in večje razdalje uporabljajo prilagojeno kolo ali voziček za transport na ročni pogon ali pa pomoč in nadzor druge osebe. Fina motorika rok je lahko zmerno motena. Pri dnevnih opravilih potrebujejo nadzor in pomoč pri zahtevnih opravilih ter prilagoditve ali pripomočke. Prisotna je lahko motnja kontrole sfinktrov (kontrola izločanja), ki jo otroci obvladujejo sami ali pod nadzorom. Pri izvajanju šolskega dela občasno potrebujejo pomoč druge osebe.⁹

Težje gibalno ovirani otroci imajo motnje gibanja, ki povzročajo težjo funkcionalno oviranost. Na krajše razdalje hodijo samostojno, čeprav hoja tudi na kratke razdalje brez pripomočkov ni funkcionalna. Na kratke razdalje lahko del dneva uporabljajo ortoze, za večji del gibanja znotraj prostorov pa potrebujejo tudi prilagojeno

---

⁸Opara, 2005, str. 54.

⁹Opara, 2005, str. 54.

kolo ali pomoč druge osebe. Hoja po stopnicah ni mogoče. Fina motorika je motena in ovira dobro funkcijo rok. Pri dnevni opravi potrebujejo stalno delno pomoč druge osebe. Morebitne motnje kontrole sfinktrov zahtevajo iztiskanje mehurja ali samokatetrizacijo. Pri izvajanju večine šolskega dela potrebujejo fizično pomoč.¹⁰

Težko gibalno ovirani otroci imajo zelo hude motnje gibanja, ki povzročajo popoln funkcionalno odvisnost. Samostojno gibanje ni mogoče, lahko dosežejo samostojnost v gibanju z elektromotornim vozičkom. Za sedenje potrebujejo posebej prilagojene pripomočke. Imajo malo funkcionalnih gibov rok. Mogoče so posebne prilagoditve hranjenja (sonda). V vseh dnevni opravi so odvisni od tuje pomoči, lahko pa se delno hranijo sami. Morebitne motnje sfinktrov so težje oblike in zahtevajo urejanje s pomočjo druge osebe. Pri izvajanju šolskega dela potrebujejo stalno fizično pomoč.¹¹

Telesni primanjkljaj ali gibalna oviranost je pomemben dejavnik tveganja za otrokov psihosocialni razvoj, saj prav ovira določa pogoje, pod katerimi bo odraščal otrok, in tako vpliva na kakovost njegovega življenja. Navedene posebnosti so razlog, da je za sledenje normalizaciji v odraščanju ter doseganju samostojnosti in avtonomnosti gibalno oviranega otroka oz. mladostnika potreben strokovni pristop tudi za tistega, ki preživi del dneva v družini in drugi del v zavodu.¹²

Pri gibalno oviranem otroku razvoj poteka drugače. Moteno je pridobivanje čutno gibalnih izkušenj. Otrok se manj giblje, gibanje temelji na patoloških vzorcih drže in gibanja. Zaznave, ki jih pridobiva so drugačne.¹³

Gibalno ovirani otrok oziroma mladostnik je s svojo drugačnostjo v okolju različno sprejet. Predvsem starši doživljajo zaskrbljenost, žalost, jezo, strah, obup, zanikanje stanja in drugo zaradi izgube oziroma drugačnosti.¹⁴

---

¹⁰Opara, 2005, str. 54.

¹¹Opara, 2005, str. 53 – 55.

¹²http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/posebne_potrebe/programi/Gib_alno_ovirani_brez_namestitve.pdf, (03.08.2016).

¹³Celostna in varna obravnava otroka in mladostnika z gibalno oviranostjo v CIRIUS Kamnik, Zbornik predavanj, 2009, str. 94.

¹⁴Mednarodni znanstveni posvet: Vzgojni proces na razpotjih sodobnosti, 2007, str. 50 in 51.

2.1. Otroci s posebnimi potrebami

Otroci oziroma učenci s posebnimi vzgojno izobraževalnimi potrebami so tisti učenci, ki imajo različne ovire in primanjkljaje na področju gibanja, zaznavanja, govora, spoznavanja, čustvovanja, vedenja in učenja ne glede na to, ali se šolajo na osnovni šoli s prilagojenim programom ali na redni osnovni šoli.¹⁵

Veliko strokovnjakov in ljudi te otroke poimenujejo: prizadeti, defektni, subnormalni, moteni, deviantni, otroci z motnjami v razvoju, otroci z učnimi težavami in motnjami in otroci s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami. Vsi ti izrazi razen zadnjega te otroke negativno označujejo in jih na ta način obremenjujejo.¹⁶

Zakon o osnovni šoli (v nadaljevanju ZOsn- UPB3)¹⁷ je uzakonil integracijo otrok s posebnimi potrebami. ¹⁸Ta vsebuje naslednje indikatorje in kriterije: motnje, prilagojeno izvajanje izobraževalnih programov z dodatno strokovno pomočjo, prilagojene izobraževalne programe in posebne programe vzgoje in izobraževanja ter učne težave in posebno nadarjenost.¹⁹

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (v nadaljevanju ZUOPP-1)²⁰ dopolnjuje zakone s področja vzgoje. ZUOPP določa, da so to »otroci motnjami v duševnem razvoju, slepi in slabovidni otroci oziroma otroci z okvaro vidne funkcije, gluhi in naglušni otroci, otroci z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani otroci, dolgotrajno bolni otroci, otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, otroci z avtističnimi motnjami ter otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami, ki potrebujejo prilagojeno izvajanje programov vzgoje in izobraževanja z dodatno strokovno pomočjo ali prilagojene programe vzgoje in izobraževanja oziroma posebne programe vzgoje in izobraževanja.«²¹

---

¹⁵Otroci in mladostniki s posebnimi potrebami, Ravnjak, 2004, str. 87.

¹⁶Otroci s posebnimi potrebami, str. 11.

¹⁷Uradni list RS, št. 81/2006.

¹⁸11. člen ZOsn.

¹⁹Galeša, 2003, str. 23.

²⁰Uradni list RS, št. 58/2011.

²¹2. člen ZUOPP.

Otroci s posebnimi potrebami so deležni tudi dodatne strokovne pomoči, ki se izvaja individualno v oddelku ali zunaj oddelka, lahko pa tudi občasno v posebni skupini zunaj oddelka. Obseg in način izvajanja dodatne strokovne pomoči se določi z odločbo o usmeritvi.²²

Za zagotavljanje pravic oseb s posebnimi potrebami so ključne:

- Ustava Republike Slovenije.²³
- Konvencija o otrokovih pravicah (OZN) iz leta 1989 (Internacional Convention of the Right of the Child), po kateri mora biti otrok s posebnimi potrebami deležen izobrazbe in usposabljanja ter priprave na zaposlitev »na način, ki pospešuje kar največjo možno vključitev v družbo«.²⁴
- Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin.²⁵
- Evropska socialna listina (Uradni list RS, št. 24/1999).²⁶
- Resolucija o vključevanju invalidnih otrok in mladostnikov v splošno vzgojno-izobraževalne sisteme, ki so jo sprejeli Svet EU in ministri za šolstvo (1990), ki poudarja vključitev v redne šole kot prvo možnost.²⁷
- Standardna pravila OZN za izenačevanje možnosti invalidov, ki določajo, da je država odgovorna, da postane izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami in invalidov del splošnega vzgojno-izobraževalnega sistema v integriranih okoljih, čim bližje domu.²⁸
- Salamanški akcijski okvir (Salamanca Statement and Framework for Action, 2004),²⁹ poudarja, da morajo šole sprejeti vse učence, ne glede na njihove telesne,

---

²²Otroci in mladostniki s posebnimi potrebami, 2004, str. 90.

²³52. čl. Ustave Republike Slovenije.

²⁴Konvencija o otrokovih pravicah (OZN).

²⁵Uradni list RS-MP, št. 7-41/1994.

²⁶Uradni list RS, št. 24/1999.

²⁷Novak, 2004, str. 127.

²⁸<http://www.nsios.si/zakonodaja/2008121113124940/>, (04.08.2016).

²⁹http://www.unesco.org/education/pdf/SALAMA_E.PDF, (04.08.2016).

intelektualne, socialne, čustvene, govorno-jezikovne ali druge sposobnosti oziroma okoliščine, predvideva pa tudi skrb, vzgojo in izobraževanje za najmlajše otroke s posebnimi potrebami – tiste, stare od nič do šest let.³⁰

2.2. Usmerjanje v programe vzgoje in izobraževanja

Namen usmerjanja v programe vzgoje in izobraževanja je pomagati gibalno oviranim učencem in jim zagotoviti primerne načine vzgoje in izobraževanja.³¹

Postopek usmerjanja vodijo uradne osebe na pristojni enoti Zavoda Republike Slovenije za šolstvo. Postopek se začne na zahtevo staršev ali zakonitih zastopnikov, če pa je mladostnik polnoleten, pa na njegovo zahtevo. Zahtevo za začetek postopka se vloži pri pristojni enoti Zavoda za šolstvo. Pooblaščenca oseba zavoda po sprejemu zahtevka za začetek postopka za usmerjanje zaprosi vrtec, šolo ali zavod, ki ga otrok obiskuje, za poročilo o otroku in povabi starše oziroma polnoletnega mladostnika na uvodni razgovor. Povabljeni se seznanijo s poročilom vrtca, šole oziroma zavoda, opiše postopek usmerjanja, seznanijo z obstoječo zakonodajo, možnimi programi, v katere se usmerja otroke s posebnimi potrebami ter z obveznostmi vrtca, šole oziroma zavoda in staršev v postopku do izdaje odločbe. Na razgovoru se napiše in podpiše tudi zapisnik. Uradna oseba enote Zavoda RS za šolstvo nato pošlje komisiji za usmerjanje zahtevo za začetek postopka usmerjanja, skupaj s poročilom o otroku.

Komisija za usmerjanje na podlagi razgovora z zakonitim zastopnikom otroka ter na podlagi pedagoške, specialno-pedagoške, socialne, psihološke, medicinske in druge dokumentacije izdela strokovno mnenje in ga pošlje na pristojno enoto Zavoda RS za šolstvo. Ko ta dobi strokovno mnenje, ga posreduje staršem, ki imajo osem dni časa za morebitne pripombe. Po poteku roka uradna oseba izda odločbo o usmeritvi. Prejmejo jo starši oziroma zakoniti

---

³⁰Lebarič, 2006, str.12.

³¹Opara, 2005, str.24.

zastopnik ter vrtec, šola oziroma zavod, v katerega se otrok usmerja.³²

ZUOPP ureja pravice otrok tudi po izdaji odločbe o usmeritvi, ko je otrok že vključen v eno izmed oblik vzgoje in izobraževanja. Vrtec, šola oziroma zavod je dolžan v 30 dneh po sprejemu otroka izdelati individualizirani program vzgoje in izobraževanja. Pri pripravi takega programa imajo pravico sodelovati tudi starši. V programu se določijo oblike dela na posameznih področjih, način izvajanja dodatne strokovne pomoči, prehajanje med programi ter potrebne prilagoditve pri organizaciji, preverjanju in ocenjevanju znanja, napredovanja in časovni razporeditvi pouka. Po koncu šolskega leta se preveri ustreznost individualiziranega programa in se izdelava nov individualiziran program za naslednje šolsko leto.³³

Pravilnik o organizaciji in načinu dela komisij za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami³⁴ določa organizacijo in način dela komisij za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami prve in druge stopnje ter pogoje za imenovanje in razrešitev članov komisije.³⁵

Otroke s posebnimi potrebami je mogoče usmeriti v naslednje programe vzgoje in izobraževanja:

- program za predšolske otroke s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo,
- prilagojen program za predšolske otroke,
- izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo,
- prilagojen izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom,
- posebni program vzgoje in izobraževanja za otroke z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju,

---

³²Opara, 2005, str.25.

³³Murgel, 2006, str. 131.

³⁴Uradni list RS, št. 58/11, 40, 90/12.

³⁵1. člen Pravilnika.

- druge posebne programe ter
- vzgojne programe.³⁶

V izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo se usmerijo:

- slepi in slabovidni otroci oziroma otroci z okvaro vidne funkcije,
- gluhi in naglušni otroci,
- otroci z govorno-jezikovnimi motnjami,
- gibalno ovirani otroci,
- dolgotrajno bolni otroci,
- otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja,
- otroci z čustvenimi in vedenjskimi motnjami,
- otroci z avtističnimi motnjami.³⁷

V prilagojene izobraževalne programe, ki zagotavljajo enakovreden izobrazbeni standard se usmerijo:

- slepi in slabovidni otroci oziroma otroci z okvaro vidne funkcije,
- gluhi in naglušni otroci,
- otroci z govorno-jezikovnimi motnjami,

---

³⁶4. člen Pravilnika.

³⁷7. člen Pravilnika.

- gibalno ovirani otroci,
- otroci z avtističnimi motnjami.³⁸

V prilagojeni izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom se praviloma usmerijo otroci z lažjo motnjo v duševnem razvoju in otroci z avtističnimi motnjami.³⁹

V posebne programe vzgoje in izobraževanja se praviloma usmerijo otroci z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju in otroci z avtističnimi motnjami.⁴⁰

V druge posebne programe se pravilom usmerijo otroci, pri katerih se v času šolanja pojavi potreba po vključitvi v rehabilitacijske ali druge posebne programe.⁴¹

Gibalno ovirani učenci se lahko usmerjajo praktično v vse programe predšolske vzgoje in vse izobraževalne programe, razen vzgojnih. Če nimajo hkrati več motenj (gibalna oviranost in motnje v duševnem razvoju), so bistvene posebnosti teh otrok v gibalni in funkcionalni oviranosti. Zato so prilagoditve predvsem pri prihajanju v vrtec ali šolo, v prilagoditvah prostora, rabi pripomočkov ter vseh komunikacijskih poti in sanitarij. Prilagoditi je treba pripomočke sedenja, pisanja, hranjenja in vse dejavnosti, ki so povezane z gibanjem.⁴²

---

³⁸8. člen Pravilnika.

³⁹9. člen Pravilnika.

⁴⁰10. člen Pravilnika.

⁴¹11. člen Pravilnika.

⁴²Opara, 2005, str. 55.

2.3. Cilji vzgoje in izobraževanja za gibalno ovirane otroke

Izvajanje vzgojnega programa za gibalno ovirane otroke in mladostnike temelji na uresničevanju vzgojno izobraževalnih, socialno-varstvenih, zdravstvenih in preventivnih ciljev.⁴³

Pravica do življenja in pravica do vzgoje in izobraževanja postavljata v ospredje cilje vzgoje in izobraževanja. Tako sta v največji meri pomembna samostojnost vsakega posameznika in kakovostno življenje posameznika.⁴⁴

Splošni vzgojno-izobraževalni cilji dela z gibalno oviranimi otroki in mladostniki so naravnani tako, da otrok oz. mladostnik:

- se nauči samostojno funkcionirati v osebnem življenju ter doseže najvišjo možno raven osebne zrelosti, samostojnosti in ustvarjalnosti,
- se čim bolj uspešno vključuje v lokalno in domače življenjsko okolje,
- glede na svoje potenciale doseže optimalne izobrazbene cilje,
- glede na svoje potenciale doseže optimalne poklicne cilje,
- doseže izobrazbene cilje glede na svoje psihofizične ter intelektualne sposobnosti za kakovostno življenje v socialnem okolju,
- ohranja življenje in razvoj v primarni družini in osnovnem življenjskem okolju,

---

⁴³Mednarodni znanstveni posvet: Vzgojni koncept na razpotjih, 2007, str. 51.

⁴⁴Novljan, 2004, str. 9.

- sooblikuje razvoj s pristopi kompetentnih strokovnjakov.⁴⁵

Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji⁴⁶ je postavila temelje. Vzgojno izobraževalno delo je treba organizirati tako, da bodo možnosti za optimalni razvoj imeli vsi učenci. Pri tem je treba nameniti posebno pozornost otrokom s posebnimi potrebami, ki imajo odločbo o usmeritvi. Delo na šoli je treba organizirati tako, da bodo vsi učenci, ki imajo kakršne težave (npr. težave pri učenju, čustvene in vedenjske težave, govorne težave, težave zaradi bolezni itd.) takoj dobili ustrezno pomoč. Za nudenje ustrezne pomoči morajo biti učitelji in šolski svetovalni delavci ustrezno usposobljeni. Vsaka šola mora biti kadrovsko usposobljena za nudenje pomoči otrokom, ki imajo težave. Pri nudenju pomoči učencem se šole povezujejo tudi z zunanjimi inštitucijami (npr. s svetovalnimi centri, zdravstvenimi domovi, centri za socialno delo itd.).

Za doseganje učno-vzgojnih ciljev je potrebno:

- zagotoviti ustrezno strokovno obravnavo,
- ustvariti ugodno klimo, ki omogoča zadovoljitev temeljnih otrokovih potreb,
- izhajati iz posameznikovih močnih področij ob upoštevanju primanjkljajev in posebnosti posameznika, zagotoviti časovno prilagoditev, prilagojeno delovno, učno in bivalno okolje,
- prilagojeno podajanje vsebin ter pripomočke za uspešno delo,
- omogočiti individualne obravnave raznih strokovnih delavcev.⁴⁷

---

⁴⁵http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/posebne_potrebe/programi/Gib_alno_ovirani_brez_namestitve.pdf, (04.08.2016).

⁴⁶Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v RS, 2011, str. 115.

⁴⁷http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/posebne_potrebe/programi/Gib_alno_ovirani_brez_namestitve.pdf, (06.08.2016).

Načrtovani cilji morajo biti merljivi in specifični, kar pomeni, da morajo natančno opredeliti kaj, kdaj, kje in kako naj bi učenec dosegel cilje, s tem pa bi ovrednotili njegovo doseganje.⁴⁸

2.4. Program vzgoje in izobraževanja za gibalno ovirane otroke

Otroci, ki se izobražujejo po programih s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo, se šolajo v rednih oddelkih, medtem ko je prilagojene programe mogoče obiskovati tako v oddelkih redne šole kot tudi šole s prilagojenim poukom. Učenci, ki se izobražujejo po posebnih programih, nimajo možnosti obiskovati redne šole in se avtomatično napotijo v šole s prilagojenim poukom.⁴⁹

Katero obliko izobraževanja bo posamezen učenec s posebnimi potrebami obiskoval, je odvisno od odločbe o usmeritvi, ki jo izda uradna oseba Zavoda RS za šolstvo in v njej poleg programa, v katerega se otrok usmeri določi tudi šolo, ki jo bo obiskoval.⁵⁰

Posebnosti gibalno oviranih otrok in mladostnikov, tudi tistih, ki so usmerjeni v prilagojeni izobraževalni program brez namestitve v zavodu, narekujejo celostno obravnavo – tako vzgojni program kot kontinuirano zdravstveno oskrbo, spremstvo in varstvo –, in sicer:

- večina otrok in mladostnikov ne (z)more samostojno živeti in skrbeti za svoje osnovne življenjske potrebe, potrebujejo varstvo in pomoč druge osebe, zdravstveno nego, medicinsko rehabilitacijo (logopedijo, fizioterapijo, delovno terapijo);
- dajejo možnost za socializacijo gibalno oviranih učencev;
- zagotavljajo druženje in pridobivanje izkušenj z vrstniki, kar je pomembno za življenje nasploh ter za razvoj in dozorevanje;

---

⁴⁸Kavkler, 2008, str. 135.

⁴⁹Novak, 2004, str. 113 in 114.

⁵⁰Novak, 2004, str. 114.

- zagotavljajo spodbudnega okolja in optimalnih učnih pogojev;
- zagotavljajo možnost učenja za samostojno življenje in prilagajanje okolju.⁵¹

3. INKLUZIJA OZIROMA INTEGRACIJA VKLJUČEVANJA OTROK V ŠOLSKA OKOLJA

V strokovni literaturi so uporabljeni različni termini. Avtorji z njimi označujejo vključevanje otrok s posebnimi potrebami v redna šolska okolja. Številni so še v bližnji preteklosti (pred letom 2000) navajali, da sta izraza inkluzija in integracija sinonima, saj gre v obeh primerih za enake ideje, ravnanja in cilje, a danes izrazov večina avtorjev nima več za sinonima. Poudarjajo razlike v pomenu, v kakovosti dela in praktičnem izvajanju vključevanja otrok s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami.⁵²

Inkluzija namreč ni sinonim za to, kar imenujemo s tujko mainstream, ki pomeni nekaj prevladujočega. Otroci s posebnimi potrebami so vključeni v šole, ker imajo pravico biti tam. To pa obenem pomeni, da imajo tudi pravico do dodatkov, posebnosti, podpore, prilagoditev in servisnih storitev, ki jih moramo v šole šele uvesti.⁵³

Naziv inkluzija je z angleško govorečega območja k nam prišel pozneje. Zagovorniki rabe naziva inkluzija trdijo, da ima drugačen pomen kot integracija. Integracija po njihovem mnenju pomeni, da se mora »prizadeti otrok« prilagajati splošnemu okolju, inkluzija pa, da se mora tudi okolje prilagajati temu otroku.⁵⁴

Čeprav se izraza integracija in inkluzija velikokrat uporabljata kot sinonima, obstaja težnja, da se izraz integracija v celoti zamenja z inkluzija oziroma z vključevanjem.⁵⁵

⁵¹http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/posebne_potrebe/programi/Gib_alno_ovirani_brez_namestitve.pdf, (04.08.2016).

⁵²Kavkler, 2008, str. 10 in 11.

⁵³Rutar, 2010, str. 25.

⁵⁴Opara, 2005, str. 18.

⁵⁵Otroci s posebnimi potrebami, 2004, str.104.

Inkluzija – vključevanje tistih, ki so bili izključeni, je prvi korak k integraciji, saj vključitev ni samo namestitev otroka s posebnimi potrebami v običajni razred, je način, kako se spoprijeti z neenakostjo, raznoterostjo, različnostjo, z drugimi besedami, inkluzija pomeni živeti drug z drugim, ne pa samo obstajati drug ob drugem.⁵⁶

3.1. Pomen inkluzije

Inkluzija – vključevanje izvira iz latinske besede in pomeni zapreti vrata za nekom, ki je vstopil v hišo.⁵⁷

Inkluzija omogoča vsakemu posamezniku, da sodeluje, kolikor zmore, da je enakovreden, sprejet in priznam in da se sam čuti odgovornega. Doseganje povprečnih dosežkov ni temeljni pogoj za vključitev v šolsko in širše socialno okolje. Posamezniku ponudimo nalogo, ki jo zmore opraviti, kar pa terja prilagoditve, zato ne morejo vsi učenci reševati enakih nalog na enak način in z enakimi učnimi in tehničnimi pripomočki ter v enakem časovnem obdobju. (Polona Vučko, OŠ Trzin)⁵⁸

Inkluzija je vrsta strategij in način praktičnega uveljavljanja razumnih prilagoditev v okolje. Pomembno je, da zajema učence in mlade ljudi, ki si ne želijo inkluzije le, ko so v šolah, temveč si jo želijo vsepovsod in v vseh starostnih obdobjih.⁵⁹

Inkluzija omogoča vsakemu posamezniku, da sodeluje, kolikor zmore, ker doseganje poprečnih dosežkov ni temeljni pogoj za vključitev v šolsko okolje. Vpliva na razvoj celotnega vzgojnega in izobraževalnega sistema, saj terja spreminjanje okolja, spreminjanje stališč udeležencev vzgojno-izobraževalnega procesa do realizacije posebnih vzgojno-izobraževalnih potreb otrok in oblikovanje takega sistema, ki bo odpravljal ovire, ki onemogočajo optimalen razvoj zmožnosti vseh otrok.⁶⁰

---

⁵⁶Otroci s posebnimi potrebami, 2004, str. 105.

⁵⁷Otroci s posebnimi potrebami, 2004, str. 104.

⁵⁸<http://www.solazaravnatelj.si/ISBN/978-961-6637-26-8/007-009.pdf>, (04.08.2016).

⁵⁹Inkluzija in inkluzivnost, 2010, str. 25 in 26.

⁶⁰Kavkler, 2008, str. 11 in 12.

Ko šola načrtuje uvajanje inkluzije, mora načrtovati tudi potrebne vire. Potrebna so finančna sredstva za izobraževanje učiteljev, dodatno strokovno pomoč, materialne vire za razred itd. Pomoč in podpora morata biti predvideni predvsem za delo v rednem razredu, in ne le za oblike dela zunaj razreda. Šola mora iskati možnosti in vire za vključevanje vseh učencev.⁶¹

Inkluzija kot proces v sistemu vzgoje in izobraževanja je pogojena s tremi dimenzijami življenja v šoli, ki so med seboj tesno povezane:

1. Kultura je trdno povezana s tradicijo šole (kulturni vzorci na posamezni šoli).
2. Politika daje zagotovilo, da je odločitev o inkluziji vključena v vsa področja vzgojnega programiranja.
3. Praksa odraža inkluzivno politiko in kulturo:
  - pouk je programiran za vse vključene učence;
  - pouk razvija razumevanje in spoštovanja razlik;
  - učence vzpodbuja k odgovornosti za učenje, sodelovalnem učenju in iskanju ciljev pouka;
  - strokovni delavci šole prilagajajo svoje delo reakcijam učencev, pozitivno reagirajo na težave učencev, sprejemajo učne težave učencev kot priložnost za razvoj prakse, pri poučevanju uporabljajo večje število učnih stilov in strategij.⁶²

---

⁶¹Kavkler, 2008, str. 63.

⁶²Otroci in mladostniki s posebnimi potrebami, 2004, str. 83 in 84.

Inkluzija je nikoli dokončan proces, ki ga je vedno mogoče izboljšati, okrepiti, dopolniti in prilagoditi socio-ekonomskim razmeram družbe. Glavni vzvod za uvajanje inkluzivne vzgoje in izobraževanja so povsod po svetu starši otrok s posebnimi potrebami.⁶³

Cilj inkluzije ni samo umestitev otrok s posebnimi potrebami v splošni izobraževalni proces, temveč jim omogočiti izkušnje in pouk, ki jih bo usposobil za nadaljnje življenje.⁶⁴

3.2. Pomen integracije

Ideja integracije je dobila zagon leta 1975 z Deklaracijo OZN o pravicah prizadetih.⁶⁵ Vrstili so se tudi številni posveti o integraciji in konference, vse z namenom, da prizadetih ni več mogoče izključevati in nameščati v odmaknjena območja, temveč jih je treba enakovredno vključevati v okolje.⁶⁶

Beseda integracija izvira iz latinščine in pomeni doseganje celovitost v smislu obnove ali prenove celote.⁶⁷

Integracija pomeni tudi povezovanje posameznih enot, delov v večjo celoto, združevanje.⁶⁸

Pod pojmom integracija razumemo življenje v neki skupini, v kateri je otrok sprejet. Preprosto »fizična« integracija je prvi korak in tudi cilj, da se otrok s posebnimi potrebami vključi v skupino kot vsi drugi in postane sestavni del okolja, v katerem nihče ne doživlja občutka drugačnosti. Prizadeva si samo za to, da bi otrok dosegal predpisane minimalne standarde znanja, branja, pisanja, računanja in se prilagodil socialnemu okolju ter oviram, ki mu otežujejo gibanje v njem. (Polona Vučko, OŠ Trzin)⁶⁹

Integracija pomeni vključevanje otrok s posebnimi potrebami v redno okolje, zagotavljanje ustreznih pogojev in načinov dela z njimi ter odnose medsebojnega sprejetja in spoštovanja. Posameznik bo

---

⁶³Kavkler, 2008, str. 12.

⁶⁴Kavkler, 2008, str. 164.

⁶⁵Deklaracija OZN o pravicah prizadetih.

⁶⁶Opara, 2005, str. 17.

⁶⁷Otroci s posebnimi potrebami, 2004, str. 104.

⁶⁸<http://bos.zrc-sazu.si/cgi/neva.exe?name=ssbsj&tch=14&expression=zs%3D21495>, (05.08.2016).

⁶⁹<http://www.solazaravnatelj.si/ISBN/978-961-6637-26-8/007-009.pdf>, (05.08.2016).

integriran takrat, kadar bo tudi sam prispeval k aktivnostim okolja. Primerna in jasna se zdi definicija, da je integracija proces vključevanja otrok s posebnimi potrebami v redno okolje. Taka definicija pomeni, da se bo z večjo informiranostjo, usposobljenostjo večjega števila učiteljstva, odpravljanjem ovir in prilagoditev pogojev in programov povečal delež tistih, ki se bodo izobraževali v rednih pogojih.⁷⁰

Integracija pogosto pomeni le namestitev otroka s posebnimi potrebami v redno ustanovo, kjer skuša spremeniti, prilagoditi šolsko in širše okolje otroka nekemu »poprečju«, da se lahko vključi v redni sistem vzgoje in izobraževanja in dosega predpisane standarde znanja branja, pisanja, računanja, se prilagodi načinu sprejemanja informacij, socialnemu okolju, oviram pri gibanju v okolju itd.⁷¹

Integracijo otrok s posebnimi potrebami je mogoče razumeti še iz dveh vidikov, izobraževalnega in z vzgojnega. Z drugimi besedami – integracija otrok s posebnimi potrebami se po eni strani nanaša na kognitivne vidike, ki se nanašajo na samo dejavnost posameznega otroka in na njegovo vpetost v socialne odnose.⁷²

V praksi integracijo najpogosteje uresničujemo z dvema profiloma strokovnih delavcev: učiteljem in defektologom: Slednji lahko deluje na več načinov:

- pomaga učencem v posebnem prostoru,
- dela v razredu skupaj z učiteljem ali kot drugi učitelj,
- pomaga učitelju v vlogi svetovalca,
- pomaga staršem.⁷³

Integracijo je lahko tudi dvosmerni proces, ki se dogaja navznoter in navzven. Tako govorimo o notranji integraciji (integraciji bioloških, psihičnih in socialnih komponent) in o zunanji integraciji z drugimi ljudmi z družbo, z vrstniki.⁷⁴

---

⁷⁰Opara, 2005, str. 18.

⁷¹Kavkler, 2008, str. 11.

⁷²Lebarič, 2006, str. 17.

⁷³Otroci s posebnimi potrebami, 2004, str. 106.

⁷⁴Galeša, 1993, str. 39.

4. VLOGA IN NALOGE ŠOL IN ZAVODOV ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI

V preteklosti, ko smo imeli za vzgojo in izobraževanje otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju ločen oziroma paralelni sistem, so posebne šole in zavodi opravljali ključno nalogo. Otrokom so zagotavljali posebne pogoje, metode in oblike dela. Nova integrativna kultura je prinesla nova izhodišča in kriterije. Ključna je postala zahteva, da se treba otroke s posebnimi potrebami vključevati v redne programe vzgoje in izobraževanja.⁷⁵

Ob vključitvi otroka s posebnimi potrebami v šolo oziroma oddelek je potrebno posebno pozornost posvetiti ustvarjanju pozitivne klime. Nepoznavanje drugačnosti otrok s posebnimi potrebami lahko med ostalimi učenci v oddelku oz. na šoli ojača morebitne predsodke ali ustvari ne vzpodbudno klimo. Zato je pomembno »pripraviti« otroke na vključitev otroka s posebnimi potrebami tako, da jim ponudimo čim več informacij in možnostjo spraševanja.⁷⁶

Šola mora otroku s posebnimi potrebami, skladno z odločbo, zagotoviti možnosti za doseganje optimalnega razvoja. Za uspešno in usklajeno timsko delo na vseh stopnjah procesa načrtovanja, izvajanja in evalvacije programa za otroka se morajo strokovni delavci stalno izpopolnjevati. Pomembno je predvsem pridobivanje in poglobljanje znanja s področja problematike otrok posebnimi potrebami, znanja, ki jih potrebujejo za konkretno delo s posameznim otrokom s posebnimi potrebami, za uspešno komunikacijo, timski pristop dela in delo s starši. Strokovni delavci na šoli naj bi načrtovali svoje strokovno izpopolnjevanje ob sodelovanju z morebitnim defektologom ustrezne usmeritve, ki na šoli omogoča otroku dodatno strokovno pomoč.⁷⁷

V skladu z odločbo o usmeritvi, ki vsebuje vse potrebne usmeritve in potrebne prilagoditve, se pripravi tudi individualizirani program.⁷⁸

---

⁷⁵Opara, 2005, str. 97.

⁷⁶Navodila za prilagojeno izvajanje programa osnovne šole z dodatno strokovno pomočjo, 2008, str. 7.

⁷⁷Navodila za prilagojeno izvajanje programa osnovne šole z dodatno strokovno pomočjo, 2008, str. 8 in 9.

⁷⁸Bečan, 2012, str. 48.

Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji⁷⁹ določa, da je treba vzgojno-izobraževalno delo organizirati tako, da bodo možnosti za optimalni razvoj imeli vsi učenci. Pri tem je treba nameniti posebno pozornost otrokom s posebnimi potrebami, ki imajo odločbo o usmeritvi. Pomembno je tudi načelo nudenja pomoči učencem, ko imajo kakršne koli težave (npr. težave pri učenju, čustvene in vedenjske težave, govorne težave, težave zaradi bolezni). Za nudenje pomoči morajo biti učitelji in šolski svetovalni delavci ustrezno usposobljeni. Pri zagotavljanju pomoči učencem se šole povezujejo tudi z zunanjimi inštitucijami (npr. s svetovalnimi centri, zdravstvenimi domovi, centri za socialno delo itd.).

Resolucija Sveta Evropa in šolskih ministrov iz leta 1990 o integraciji otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami v redni šolski sistem je v tretji in četrti točki določala: «Delo posebnih šol in centrov za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami naj bo komplementarno delo rednega šolskega sistema. Imajo naj nalogo, da v smislu individualnih potreb otrok, mladostnikov in njihovih staršev, predstavljajo vzgojno-izobraževalno izbiro na temelju vseh informacijah o možnostih. Metode dela, ki so jih razvile specializirane institucije pri vzgoji in izobraževanju, naj bodo razpolago rednim vzgojno-izobraževalnim institucijam za tiste otroke s posebnimi potrebami, ki se bodo tam šolali».⁸⁰

---

⁷⁹Bela knjiga, 2011, str. 115.

⁸⁰Opara, 2005, str. 97.

5. GIBALNO OVIRANI UČENCI V ŠOLI

1. Vzroki za gibalno oviranost so lahko:
  - poškodba gibalnega aparata,
  - centralna (možganska) okvara ali
  - okvara perifernega dela (poškodba hrbtenjače).
2. V šoli učenci potrebujejo veliko prilagoditev pripomočkov in prostora (arhitektonske ovire).
3. Če gre samo za gibalne motnje so učenci uspešni v rednih oblikah šolanja.
4. Učence se usmerja že v predšolskem obdobju (evidentnost gibalne oviranosti).⁸¹

Stopnje za opredelitev gibalne oviranosti so naslednji:

1. stopnja – lažja gibalna oviranost
  - lažja funkcionalna motenost,
  - samostojno hodijo, težave lahko imajo le pri daljši hoji in hoji po neravnem terenu,
  - samostojnost pri dnevnih aktivnostih, razen pri tistih, ki zahtevajo spretnost obeh rok,
  - niso odvisni od pripomočkov,
  - potrebujejo manjše prilagoditve (miza, stol, obleka).
2. stopnja – zmerna gibalna oviranost
  - zmerna funkcionalna motenost,
  - samostojno hodijo na krajše razdalje, nekateri uporabljajo različne pripomočke (bergle, ortoze, posebne čevlje),
  - težave imajo na neravnem terenu in stopnicah, potrebujejo nadzor ali oprijemanje,

---

⁸¹http://www.sous-slo.net/usd/program1/program1_dr-erna-zgur-1-del.pdf, (06.08.2016).

- na daljše razdalje lahko uporabljajo aktivni invalidski voziček ali ortopedsko kolo in nadzor druge osebe,
- fina motorika ni bistveno motena,
- pri zahtevnih dnevnih aktivnostih potrebujejo nadzor in pomoč,
- morebitno inkontinenco obvladujejo sami, brez posegov, potrebujejo le nadzor.

3. stopnja – težja gibalna oviranost

- težja funkcionalna motenost,
- hoja na krajše razdalje brez pripomočkov ni mogoča,
- nekateri na krajše razdalje del dneva uporabljajo ortoze in hodulje,
- za večji del gibanja uporabljajo voziček na ročni pogon ali ortopedsko kolo ali pomoč druge osebe,
- hoja po stopnicah je zelo težka ali pa sploh ni mogoča,
- fina motorika je motena,
- potrebujejo pomoč pri dnevnih aktivnostih,
- morebitno inkontinenca je urejena s samostojnim iztiskanjem sečnega mehurja ali intermitentno samokatetrizacijo.

4. stopnja – težka gibalna oviranost

- zelo hude motnje gibanja povzročajo popolno funkcionalno odvisnost,
- niso sposobni za samostojno gibanje,
- za sedenje potrebujejo posebej prilagojene pripomočke,
- zmorejo malo funkcionalnih gibov rok,
- nekateri potrebujejo posebne prilagoditve pri hranjenju (sonda, gastrostoma), ali dihalno podporo (traheostoma, asistirana ventilacija preko traheostome ali nosne maske, kisik),
- odvisni so od tuje pomoči pri vseh aktivnostih,
- morebitna inkontinenca je težke oblike in zahteva katetrizacijo ozirom urejanje s pomočjo druge osebe.⁸²

---

⁸²http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/posebne_potrebe/programi/Gib_alno_ovirani_brez_namestitve.pdf, (06.08.2016).

Obstoj ovir za vključitev učenca v redno šolo se presoja z vidika (ne)prilagojenosti šole, da zadovolji posebne potrebe učenca tako z vidika organizacijske, materialne in kadrovske strokovne (ne)sposobnosti šole, da bi ustrezen nivo celotnega pouka zagotavljala tudi po vključitvi učenca v redni razred. Te ovire se odpravljajo tako, da se zagotovijo finančna sredstva za dodatno usposabljanje učiteljskega kadra, za nove zaposlitve, za oblikovanje večjega števila razredov z manjšim številom učencev.⁸³

CIRIUS Kamnik je eden izmed zavodov v Sloveniji, ki sprejema gibalno ovirane učence, ki imajo poleg gibalne oviranosti tudi kombinirane motnje. Le ti so sprejeti na podlagi razvrščanja komisije za usmerjanje. Učenci so v zavod vključeni z vstopov v osnovno šolo in tu ostanejo do zaključka osnovne šole, se naprej lahko usposabljujejo v srednji šoli ali (post) rehabilitacijskem praktikumu.⁸⁴

5. 1. Prilagoditve za gibalno ovirane učence

Podlago za prilagoditev izvajanja programov daje Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP).⁸⁵

Učni načrti, zmožnosti učencev, učitelja in šolska okolja so temeljna izhodišča za načrtovanje vzgojno-izobraževalnega procesa.⁸⁶

Gibalno ovirani učenci imajo različne težave. Gibalna oviranost je lahko komaj opazna ali pa zahteva uporabo določenih pripomočkov pri gibanju (palice, berge, hodulje, invalidski voziček).⁸⁷

Ko se odločamo, kaj prilagoditi, moramo upoštevati tri glavne namene:

- da pomagamo učencu, da doseže cilje individualiziranega izobraževalnega načrta,

---

⁸³Novak, 2004, str. 124.

⁸⁴Celostna in varna obravnava otroka in mladostnika z gibalno oviranostjo v CIRIUS Kamnik, 2009, str. 5 in 6.

⁸⁵7. člen ZUOPP.

⁸⁶Kavkler, 2008, str. 101.

⁸⁷Kesič Dimic, 2010, str. 25.

- prilagoditve naj bodo v skladu z zahtevami kurikula, v katerem je treba določiti najpomembnejša področja, ki jih je učenec sposoben usvojiti,
- zagotoviti učencu sodelovanje v dejavnostih z vrstniki, kar je najpomembnejši del inkluzije, saj podpira socializacijo in omogoča vrstniške modela za učenje.⁸⁸

Ker gibalno ovirani učenci ne morejo opravljati določenih dejavnosti na običajen način, potrebujejo prilagojeno učno tehnologijo, pripomočke in druge prilagoditve.⁸⁹

Na šolski ravni so prilagoditve sestavljene in vezane na programe ter na dosežke oziroma standarde. Ker je program šole nespremenjen, se prilagaja le način dela.⁹⁰

Pomembno je, da ustanova, ki jo obiskuje gibalno ovirani učenec:

- nima klančin, ima dvigalo, prilagojene sanitarije, prostor za osebno higieno, prostor za počitek,
- urejen parkirni prostor,
- delo naj bo organizirano tako, da je čim manj selitev iz učilnice v učilnico,
- ustrezen dostop do drugih šolskih prostorov (knjižnica, kabineti, telovadnica, prostor za počitek),
- je seznanjena z osnovnim zdravstvenim stanjem učenca in vzroki za gibalno oviranost.⁹¹

---

⁸⁸Kavkler, 2008, str. 145.

⁸⁹<http://www.svet-center-mb.si/clanki-gradiva/82.html>, (06.08.2016).

⁹⁰Opara, 2005, str. 64.

⁹¹Kesič Dimic, 2010, str. 25.

Prilagoditev organizacije in zagotavljanje pripomočkov, ki jih gibalno ovirani učenci potrebujejo je torej prvi pogoj, da ti učenci sploh lahko sodelujejo v procesu vzgoje in izobraževanja. Prav tako je pomembno, da prilagodimo obremenitve, pravilno odmerimo odmore in počitke ali delo razdelimo v več faz.⁹²

5.2. Prilagoditve pri pouku

Razporeditev časa pri pouku je takšna, da upoštevamo učenčeve potrebe in omejitve. Gibalno ovirani učenci so zaradi telesne šibkosti pogosteje odsotni od pouka zaradi terapij, zato potrebujejo večje prilagoditve. Pri tem je potrebo upoštevati, da gibalno ovirani učenci potrebujejo več časa za učenje, za sprejemanje snovi, razumevanje in utrjevanje, saj težje predelujejo informacije.⁹³

Pri pouku je mogoče prilagoditi:

- več časa,
- uporaba računalnika,
- manj nalog v šoli in doma,
- toleranca šibkih področij,
- prilagojen obseg snovi,
- prilagojen učni material,
- prilagojeni zvezki,
- dodatni krajši odmori zaradi fizične utrujenosti,
- fotokopiranje zapiskov ali po nareku zapisuje spremljevalec,
- uporaba vizualnih opor (barve, ponazorila, preglednice).⁹⁴

---

⁹²Opara, 2005, str. 64.

⁹³Opara, 2010, str. 67.

⁹⁴<http://www.svet-center-mb.si/clanki-gradiva/82.html>, (06.08.2016).

Kriteriji za prilagoditve pri preverjanju in ocenjevanju znanja so naslednji:

- merilo za napredovanje v višji razred so doseženi minimalni standardi znanja pri vseh predmetih, ob izvajanju individualiziranega programa,
- upoštevanje učenčevih posebnih potreb v strukturiranju učnega procesa v šoli in doma - tempo dela, individualizacija in diferenciacija,
- preverjanje znanja (poudarek na ustnem ali pisnem ocenjevanju, v skladu z učenčevim močnim področjem),
- podaljšan čas za pisanje testov ali drugih pisnih nalog, manjše število nalog istega tipa v šoli in doma,
- učenčevo znanje lahko učitelj preverja in ocenjuje ustno ali pisno, lahko tudi s pomočjo spremljevalca, pri tem izbere najustreznejši tip nalog (obkroževanje, podčrtovanje, povezovanje, polodprta vprašanja, naloge z alternativnimi odgovori,...) glede na stopnjo senzo-motorične oviranosti in glede na zmožnost komunikacije,
- čas preverjanja znanja pri kontrolnih in šolskih nalogah se lahko podaljša do 50%,
- učencu se omogoči individualno preverjanje in ocenjevanje znanja, način preverjanja in ocenjevanja znanja naj bo opredeljen v individualiziranem programu,
- učencu se po potrebi podaljša čas pri preverjanju in ocenjevanju znanja ali pa se mu omogoči več krajših prekinitev med preverjanjem.⁹⁵

Za uspešno delo in aktivnost pri pouku učenci potrebujejo individualne prilagoditve opreme in delovnega prostora:

- prilagojene mize z možnostjo nastavitve višine z izrezom in naklonom delovne ploskve, nedrseča delovna ploskev na mizi;

---

⁹⁵Navodila za izobraževalne programe s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo, 2003, str. 26 in 27.

- podnožniki;
- prilagojeni stoli z možnostjo nastavitve višine, globine sedalne površine, oblike in višine naslona, nedrseča sedalna ploskev stola;⁹⁶
- vsa oprema v razredu dostopna učencem na invalidskih vozičkih: nižje police, dostop do umivalnika;
- nujno potrebni pripomočki, npr.: nižje pomična šolska tabla, blazine, valj, stojka, terapevtska žoga.⁹⁷

5.3. Prilagoditve učnih metod in strategij

Sem sodijo naslednji dejavniki:

- zmanjšanje motečih dejavnikov iz okolja (sedež oddaljen od vrat ali okna, blizu učitelja, manjše število učencev...),
- prilagojene naloge in natančna pravila,
- dodatni pripomočki,
- povečanje samozavedanja (upoštevanje učenčevih močnih področij),
- poudarek na procesu učenja,, ne le na vsebini (pridobitev pozornosti, tehnike pomnjenja, posploševanje,
- učenje strategij,
- možnost za ponovno opravljanje naloge,

---

⁹⁶V veliko pomoč pri prilagoditvah so lahko strokovnjaki iz Soče, Univerzitetnega rehabilitacijskega inštituta, otrokov fizioterapevt, delovni terapevt in pediater.

⁹⁷file:///C:/Documents%20and%20Settings/Owner/My%20Documents/Downloads/Didakti%C4%8Dni_U_RN-NBN-SI-doc-IVZZE6P7.pdf, (06.08.2016).

- učenje s konkretnimi materiali in predstavitevami,
- strokovne, težje izraze nadomestimo s pogovornimi in z asociacijami.⁹⁸

Pomembno je, da se učenci v času šolanja in kasneje v življenju uspešno soočajo z življenjskimi zahtevami in skladno z zmožnostmi prispevajo k svojemu razvoju. Za učence je pomembno:

- računalništvo, to predstavlja pomemben pripomoček v procesu urjenja osnovnih spretnosti, potrebnih za uspešno ustno in pisno spremljanje in posredovanje informacij,
- komunikacija, ta blaži posledice motorične in senzorične motnje v smislu odpravljanja komunikacijske oviranosti in težav pri ustvarjanju branja in pisanja. Cilj je usposobiti gibalno oviranega učenca na način, ki mu ga gibalna oviranost in sensorika dopuščata ali mu s pomočjo komunikacijske tehnike, ki mu je dostopna, omogoča komunikacijo,
- socialno učenje, vključuje vse vrste vedenj, ki naj bi jih obvladal posameznik, da se bo lahko učinkovito in dovolj dobro vključil v širše socialno okolje. Cilji se oblikujejo skladno s sposobnostmi in zmožnostmi učencev. Cilji niso časovno omejeni temveč so vezani na trenutni razvojni nivo in sposobnost posameznega učenca.⁹⁹

---

⁹⁸Kesič Dimic, 2010, str. 32 in 33.

⁹⁹http://www.cirius-kamnik.si/dejavnosti/osnovna_sola/prednosti, (06.08.2016).

5.4. Prilagoditve v okolju

Te prilagoditve veljajo za posameznike, ki ostanejo po nesreči gibalno ovirani:

- dvigalo,
- prilagojena kopalnica,
- klančina, širša vrata,
- prilagojeno pohištvo,
- dostop do pomembnih središč (knjižnica, stranišče, garderoba, jedilnica...).¹⁰⁰

Da bi za učence ustvarili primerno okolje, morajo učitelji imeti dodatna znanja o delu s takšnimi učenci, samo materialni pogoji niso dovolj. Na šoli mora biti učenec sprejet, in to ne le v svojem razredu, ampak pri vseh učencih, sprejeti ga morajo tudi vsi učitelji in delavci na šoli. (Polona Vučko, Osnovna šola Trzin).¹⁰¹

5.5. Prilagoditve s področja vedenja in čustvovanja

Na področje vedenja in čustvovanja sodijo:

- strukturirano okolje,
- vsakodnevna komunikacija z družino,
- redna strokovna pomoč (terapevt, psiholog, specialni pedagog),
- nadzor ter

---

¹⁰⁰Kesič Dimic, 2010, str. 33.

¹⁰¹<http://www.solazaravnatelj.si/ISBN/978-961-6637-26-8/007-009.pdf>, (06.08.2016).

- pomoč staršev.¹⁰²

Da dosežemo učinkovito učenje in uspeh se morajo gibalno ovirani učenci v šoli počutiti psihično (socialno in čustveno) in fizično varni. Tako uravnotežen kurikulum naj bi pri učencih:

- razvijal pozitiven odnos do učenja in jim pomagal, da postanejo vseživljenjski učenci,
- omogočajo doživljanje učenja in povezanosti s tem, kar se naučijo,
- omogočal razumevanje samih sebe in drugih okoli njih,
- omogočal izkazovanje močnih področij, ki jih imajo,
- omogočal razvijanje novih in potrebnih spretnosti in sposobnosti, ki omogočajo uspešnost v šoli in življenju.¹⁰³

Smernice za oblikovanje varnega učnega, socialnega in čustvenega okolja:

- Načrtno skrbimo, da vsak dan vsakemu otoku namenimo nekaj osebne pozornosti (pozdravimo, opazimo novo pričesko, povprašamo po počutju, omenimo oddajo, ki bi učenca utegnila zanimati ipd.).
- Poskrbimo za jasno organizacijo in pravila v razredu, ustvarjajmo rutine (urejenost, red in struktura dajejo občutek varnosti, ker omogočajo predvidljivost).
- Vsak učenec naj ima svoj »prostor« v razredni skupnosti (dajmo mu priložnost, da vsi izrazijo svoje mnenje, pokažejo, kar želijo in znajo, predstavimo izdelke vseh, vsak naj ima priložnost, da izkusi »pomembne« vloge – kot učiteljev pomočnik, reditelj, tisti, ki izbira igre ipd.).

---

¹⁰²Kesič Dimic, 2010, str. 33.

¹⁰³Kavkler, 2008, str. 96.

- Razvijajmo samospoštovanje in pozitivno samovrednotenje pri učencih.
- Poskrbimo, da se učenci med seboj dobro razumejo, da spoštujejo različnost in da so usmerjeni v pozitivne lastnosti drug drugega.
- Ne dramatiziramo in povečujemo storjeni napak. Poskrbimo, da se učenci ne bodo posmehovali drug drugemu ob morebitnih storjenih napakah.
- Spodbujajmo učence, da vprašajo, če česa ne razumejo. Naučiti jih moramo, kako in kdaj vprašati za pomoč, za dodatno razlago.
- Spodbujajmo radovednost in lastno dejavnost učencev. Pohvalimo vložen trud in ne le doseženih uspehov.¹⁰⁴

5.6. Vloga spremljevalca gibalno oviranega učenca

Za zagotavljanje fizične pomoči se gibalno oviranemu učencu lahko dodeli spremljevalec.¹⁰⁵ Komisija za usmerjanje v odločbi o usmeritvi določi spremljevalca. Le ta se določi na podlagi potreb gibalno oviranega učenca. Spremljevalec je lahko občasen ali stalen in je namenjen izključno gibalno oviranim učencem, ki zaradi ovir pri gibanju ne morejo samostojno hoditi in pri dnevnih opravilih potrebujejo stalno delno ali stalno fizično pomoč pri izvajanju šolskega dela. V to skupino otrok sodijo težje in težko gibalno ovirani otroci, ki za večji del gibanja v prostoru in zunaj njega potrebujejo delno ali popolno pomoč druge osebe.¹⁰⁶

Spremljevalec skrbi, da lahko učenec nemoteno sledi poteku pouka. To pomeni, da mu pomaga pri organizaciji dela, pri pisanju in premikanju po prostoru. Taka pomoč učencu omogoča redno izobraževanje.¹⁰⁷

---

¹⁰⁴Kavkler, 2008, str. 111.

¹⁰⁵10. člen ZUOPP.

¹⁰⁶Opara, 2005, str. 69 in 70.

¹⁰⁷Kesič Dimic, 2010, str. 25.

Delo spremljevalca pa ni samo nudenje fizične pomoči. Je vmesni člen med gibalno oviranim učencem, njegovimi starši in šolskim okoljem.¹⁰⁸

---

¹⁰⁸file:///C:/Documents%20and%20Settings/Owner/My%20Documents/Downloads/Vloga_URN-NBN-SI-DOC-RMQC2561.pdf, (07.08.2016).

6. ZAKLJUČEK

Diplomsko delo ima osebno noto. Področje vključevanja učencev v osnovno šolo, ki sem ga predstavila, sem spoznala tudi sama, saj sem mama gibalno oviranega učenca in sem spoznala ves proces vključevanja.

Tilen je začel obiskovati osnovno šolo pri sedmem letu starosti. Najprej sem ga vključila v redno šolo v Velenje, pred tem pa je obiskoval redni oddelek vrtca. Preden je Tilen vstopil v šolo, sem šla za razgovor k ravnatelju, da sem predstavila Tilna. Tilen je že uporabljal invalidski voziček na ročni pogon in ker so na šoli že imeli gibalno oviranega učenca, ki je uporabljal invalidski voziček, ravnatelj ni videl zadržkov glede sprejema v prvi razred. Njegove besede so bile: »pa sprejmimo še en izziv«. Izdana je bila tudi odločba o usmeritvi v program. Usmerjen je bil v program z prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo.

Prvi šolski dan je bil nekaj posebnega. Tilen se je veselil, vedel je, da ga čaka neko novo okolje, meni pa je ta dan pričaral mešane občutke. Pri starših ostalih prvošolčkov je bilo čutiti nelagodje in pri nekaterih tudi neodobravanje.

Na prvem roditeljskem sestanku sem predstavila Tilna z namenom, da bi tudi starši razumeli pomen rednega šolanja za Tilna. Sošolci so ga takoj sprejeli medse in mu pomagali. Seveda pa brez spremljevalke v razredu ne bi mogel biti.

V rednem programu v domačem kraju je ostal tri leta in pol. V tem času so se pojavile težave v šoli, prilagoditev je bila pomanjkljiva, učiteljica se ni najbolje znašla (neizkušenost, ni bilo nadomestne komunikacije, primerne materiala itd.), ni bilo primerne prostora za osebno nego, šola ni imela dvigala in zato sem ga prvo leto nosila po stopnicah, naslednje šolsko leto pa so organizirali tako, da je pouk potekal v pritličju. V tem obdobju sem dobila tudi diagnozo za Tilna, ki jo do tedaj ni imel. Spoznanje, da diagnoza ni najboljša, prej huda, me je razžalostilo in potrebovala sem kar nekaj časa, da sem se z njo sprijaznila in da z sinovo diagnozo lahko živim.

Tilnova diagnoza je Lesch - Nyhan sindrom. Gre za zelo redko prirojeno bolezen v presnovi purinov, katerih posledica je prekomerna tvorba uratov, ki se odlagajo v številnih organih, med

katerimi so najbolj prizadeti možgani, mišice, ledvice in sklepi. Posledično je pri njem prisotna huda gibalna oviranost, izraziti nehotni gibi, spastičnost in samomutilacijsko vedenje (nagnjenost k samopoškodbam). Zaradi motorične prizadetosti, popolne nesamostojnosti in vedno bolj pogostega samomutilacijskega vedenja potrebuje stalno prisotnost odrasle osebe, ki ga lahko ustrezno nadzira, preprečuje poškodbe v sklopu nehotnega vedenja in mu pomaga pri gibanju.

Šolanje v domačem kraju sčasoma ni bilo več mogoče. Tako se je sredi šolskega leta vključil v enakovredni izobrazbeni program v CIRIUS Kamnik, v dnevno obliko izobraževanja. Ta program je bil prilagojen Tilnu, pripravili so individualizirani program dela.

Jeseni je začel obiskovati osmi razred nižjega izobrazbenega standarda. Zdravstveno stanje se vsako leto spreminja in gre na slabše. Vsi se trudimo, vključno z ravnateljico, učitelji, strokovnimi delavci, zdravstvenim osebjem, terapevti, spremljevalcem in negovalkami, da bo lahko kar najbolje živel svoje otroštvo in mladost, razvijal svojo sposobnost, na njihovi podlagi v šoli pridobival potrebna znanja in veščine, se obogaten z njimi spopadal z zastavljenimi nalogami, ob tem pa dosegel uspeh ter se učil premagovati neuspeh, se tako potrjeval in krepil svojo samozavest ter oblikoval svojo pozitivno samopodobo.

Spoznala sem celoten vzgojno-izobraževalni proces. Na začetku Tilnovega šolanja sem naletela na veliko ovir, ki pa so sčasoma zbledela, še posebej takrat, ko sem dobila diagnozo zanj. Moja pričakovanja so se postavila na realna tla, četudi so metalne sposobnosti ter razumevanje teh otrok praktično normalni in mnogokrat podcenjeni zaradi njihove hude motorične prizadetosti.

Dobra šola postane še boljša, ko je vanjo vključen tudi gibalno ovirani učenec iz domačega okolja, saj učenec na ta način spoznava življenje, tako kot je. Meni žal ni uspelo, da bi Tilen šolanje zaključil v domačem kraju, je pa veliko pridobil, ko se je vključil v prilagojen enakovredni izobrazbeni standard v CIRIUS Kamnik. To spoznavam šele zdaj, ko spremljam ves proces dela z gibalno oviranimi učenci. Tu je deležen vseh možnih prilagoditev, ni arhitektonskih ovir, deležen je strokovne pomoči, zdravstvene oskrbe in terapij (fizioterapije, delovne terapije in logopedije).

Vključitev gibalno oviranega učenca v osnovno šolo je odvisna od različnih dejavnikov. Potrebne so različne prilagoditve. Zaradi svoje gibalne oviranosti učenec potrebuje prilagojene metode dela, uporabo posebnih pripomočkov, drugačen časovni ritem, ter obravnavo, v kateri poleg učitelja, strokovnih delavcev, zdravstvenega osebja, sodeluje tudi spremljevalec, ki učencu omogoča pridobivanje doživetij in izkušenj, ki ga bodo kasneje usposobile za življenje.

Prilagoditve so odvisne tudi od ravnatelja, ki je prva vez s starši. Pomemben je osebni stik s starši, terapeuti, pedagoškimi in svetovalnimi delavci in drugimi strokovnjaki, ki spremljajo gibalno oviranega učenca pri razvoju.

Ko šola dobi v izobraževanje gibalno oviranega učenca, se mora na to pripraviti, saj je vsak gibalno ovirani učenec specifičen v takšni meri, da ima vsak svojo določeno potrebo in zahteve. Pri tem mislimo na prehrano, prilagojen razred, organizirani prevoz, klančine, dvigalo in parkirno mesto.

Šole zato pristopajo k reševanju problematike z gibalno oviranimi učenci individualno, torej vsak primer gibalno oviranega učenca obravnava glede na njegove potrebe in zmožnosti.

7. LITERATURA IN VIRI

7.1. Literatura

- Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji. Krek, J. in M. Metljak. (2011). Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo.
- Bečan Tanja, (2012). Ko naš učenec zboli. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Celostna in varna obravnava otroka in mladostnika z gibalno oviranostjo v CIRIUS Kamnik. Zbornik predavanj. Kamnik (2009).
- Galeša Mirko, (1993). Osnove specialne didaktike. Radovljica: Didakta.
- Galeša Mirko, (2003). Pomoč otrokom s posebnimi potrebami. Celje: Valmar, d.o.o.
- Inkluzija in inkluzivnost, (2010). Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje.
- Kavkler Marija, Clement Morrison Ann, Košak Babuder Milena, Pulec Lah Suzana, Viola Stephen, (2008). Razvoj inkluzivne vzgoje in izobraževanja – izbrana poglavja v pomoč šolskim timom. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Kesič Dimic Katarina, (2010). Vsi učenci so lahko uspešni. Ljubljana: Rokus Klett.
- Lebarič Nada, Kobal Grum Darja, Kolenc Janez, (2006). Socialna integracija otrok s posebnimi potrebami. Radovljica: Didakta.
- Murgel Jasna, (2006). Vodnik po pravicah otrok s posebnimi potrebami. Ljubljana: GV Založba.

- Navodila za prilagojeno izvajanje programa osnovne šole z dodatno strokovno pomočjo, Primanjkljaji na posameznih področjih učenja, (2008). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Novak Barbara, (2004). Šola in otrokove pravice. Ljubljana: Cankarjeva založba – (Zbirka Pravna obzorja; 25).
- Novljan Egidija, (2004). Sodelovanje s starši otrok s posebnimi potrebami pri zgodnji obravnavi. Ljubljana: Forma 1.
- Opara Božidar, (2005). Otroci s posebnimi potrebami v vrtcih in šolah. Ljubljana: Centerkontura.
- Otroci s posebnimi potrebami, (2004). Nova Gorica: Educa.
- Otroci in mladostniki s posebnimi potrebami: vodnik v pomoč staršem in strokovnim delavcem, (2004). Maribor: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše.
- Vzgojni koncept na razpotju sodobnosti, zbornik prispevkov, (2007). Žalec: Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije.

7.2. Spletni viri

- http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/posebne_potrebe/programi/Gibalno_ovirani_brez_namestitve.pdf, 01.08.2016.
- <http://www.varuh-rs.si/pravni-okvir-in-pristojnosti/mednarodni-pravni-akti-s-podrocja-clovekovih-pravic/organizacija-zdruzenih-narodov/konvencija-o-otrokovih-pravicah-ozn/>, 03.08.2016.

- varuh-rs.si/pravni-okvir-in-pristojnosti/mednarodni-pravni-akti-s-podrocja-clovekovih-pravic/svet-evrope/evropska-konvencija-o-varstvu-clovekovih-pravic-in-temeljnih-svoboscin/, 03.08.2016 .
- <http://www.nsios.si/zakonodaja/2008121113124940/>, 04.08.2016.
- http://www.unesco.org/education/pdf/SALAMA_E.PDF, 04.08.2016.
- http://www.zrss.si/pdf/051113080637_pravilnik_o_organizaciji_in_nacinu_dela_komisij.pdf, 04.08.2016.
- <http://www.solazaravnatelj.si/ISBN/978-961-6637-26-8/007-009.pdf>, 04.08.2016.
- <http://bos.zrc-sazu.si/cgi/neva.exe?name=ssbsj&tch=14&expression=zs%3D21495>, 05.08.2016.
- http://www.sous-slo.net/usd/program1/program1_dr-erna-zgur-1-del.pdf, 06.08.2016.
- <http://www.svet-center-mb.si/clanki-gradiva/82.html>, 06.08.2016.
- file:///C:/Documents%20and%20Settings/Owner/My%20Documents/Downloads/Didakti%C4%8Dni_URN-NBN-SI-doc-IVZZE6P7.pdf, 06.08.2016.
- http://www.cirius-kamnik.si/dejavnosti/osnovna_sola/prednosti, 06.08.2016.
- file:///C:/Documents%20and%20Settings/Owner/My%20Documents/Downloads/Vloga_URN-NBN-SI-DOC-RMQC2561.pdf, 07.08.2016.

7.3. Pravni viri

- Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, Uradni list RS-MP, št. 7-41/1994.
- Evropska socialna listina, Uradni list RS, št. 24/1999.
- Konvencija o otrokovih pravicah (OZN), Uradni list RS-Mednarodne pogodbe, št. 9/92.
- Pravilnik o organizaciji in načinu dela komisij za usmerjanje otrok s posebnimi potreba, Uradni list RS, št. 58/11, 40, 90/12.
- Ustava Republike Slovenije, Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97, 66/2000, 24/03, 69/04, 68/06, 47/13.
- Zakon o osnovni šoli, Uradni list RS, št. 81/2006.
- Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, Uradni list RS, št. 58/2011.